

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
„Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”
Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach schematu II pomocy technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020”
Za treść materiału odpowiada Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie

Raport z warsztatów

Tytuł warsztatu: Animacja lokalnej społeczności z uwzględnieniem współpracy i projektów partnerskich.

Osoba prowadząca warsztat: Konrad Stępnik

Najważniejsze wnioski wynikające z dyskusji

W czasie warsztatu omówiono dobre praktyki w zakresie animowania lokalnej społeczności do współpracy oraz podejmowania wspólnych inicjatyw przez podmioty z obszaru LGD. Z dyskusji wyłania się bardzo pozytywny obraz działań LGD w tym obszarze. Wdrażanie LEADERa zdecydowanie przyczynia się do zwiększania potencjału do współpracy. Należy przy tym patrzeć na nią szerzej niż tylko przez pryzmat operacji dofinansowanych w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju. Współpraca jest bardzo często nawiązywana w czasie realizowania działań „miękkich” czy promocji obszaru. Tego typu pozytywne oddziaływanie LGD może wynikać z narzędzi pomiarowym stosowanym do monitorowania postępów we wdrażaniu LSR. Twierdzenie to może być lepiej zrozumiałe dzięki odwołaniu się do przykładów współpracy na obszarach objętych LSR-ami, które zostały zaprezentowane przez uczestników warsztatów:

1. Sołtysiada – impreza zorganizowana wspólnie przez 16 partnerów,
2. Inspirowanie powstawania stowarzyszeń, które prowadzą szkoły lub zarządzają budynkami pozostałymi po ich likwidacji,
3. Organizacja „śniadania dla wójtów i burmistrzów” – cyklicznego spotkania, która pozwala na zacieśnianie i koordynowanie współpracy pomiędzy władzami gmin z obszaru LGD,
4. Organizacja „Nocy Muzeów”, w którą zaangażowane są lokalne stowarzyszenia,
5. Przeszkolenie przewodników lokalnych w ramach operacji własnej – obecnie te osoby wspierają LGD w realizacji innych przedsięwzięć,
6. Tworzenie przez gminy funduszy pożyczkowych dla NGO,
7. Dzięki kontaktom nawiązanym za pośrednictwem LGD zacieśniona współpraca między gminą a lokalnym NGO, któremu przekazany został do użytkowania budynek dworca – NGO prowadzi w nim świetlicę socjoterapeutyczną,
8. Stworzenie wspólnej oferty warsztatów przez organizacje z partnerskich gmin – to pozwala na goszczenie wizyt studyjnych,
9. Wzmocnienie NGO powoduje, że stają się one bardziej atrakcyjnym partnerem dla gmin – dzięki temu w jednej z gmin utworzony został CUS i coraz większa liczba usług społecznych zlecana jest na zewnątrz,
10. Rozwój marki lokalnej,

11. Stworzenie Inkubatora NGO – nieformalnej sieci współpracy, w ramach której organizacje się wzajemnie wspierają,
12. Realizacja wspólnych projektów przez OSP i KGW,
13. Organizacje pozarządowe wzajemnie zakupują od siebie usługi.

Uczestnicy warsztatu omówili również bariery, które utrudniają współpracę pomiędzy lokalnymi aktorami. Zidentyfikowane specyficzne bariery dla różnego typu partnerstw:

1. Bariery we współpracy pomiędzy NGO a JST:
 - a. Uzależnienie współpracy od dobrej woli włodarza gminy, jego osobistych przekonań.
 - b. Różnice pomiędzy rolą społeczną urzędnika a rolą społecznika. To powoduje, że często te role są odgrywane przez różne typy osób, którym trudno jest znaleźć wspólny język. Dodatkowo zadania stawiane urzędnikom nie zawsze pokrywają się z agendą społeczników.
 - c. Organizacjom pozarządowym brakuje pomieszczeń do prowadzenia działalności. Mogą one być udostępniane przez gminy. To stawia organizacje w roli petenta i w jaskrawy sposób podkreśla nierównowagę zasobów, jakimi dysponują potencjalni partnerzy.
2. Bariery we współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi:
 - a. Organizacje o podobnych celach statutowych mogą postrzegać siebie jako konkurencję.
 - b. Organizacje o różnych celach statutowych mają problem z dostrzeżeniem punktów stykowych, w których współpraca jest możliwa.
 - c. Brak komunikacji pomiędzy NGO i brak koordynacji ich działań. Przykładowo, częstym problemem jest to, że organizowane są imprezy lokalne w kolidujących ze sobą terminach.
3. Bariery we współpracy NGO z przedsiębiorcami:
 - a. Brak wiedzy NGO o tym jak współpracować z przedsiębiorcami.
 - b. Brak liderów w niektórych organizacjach pozarządowych, którzy potrafią komunikować się z przedsiębiorcami.
 - c. Przedsiębiorcy nie dostrzegają korzyści, jakie może dać im współpraca z NGO, np. w zakresie budowania pozytywnego wizerunku.

Dodatkowe wnioski dotyczące animowania do współpracy:

1. Animowanie do współpracy jest procesem rozłożonym w czasie. W LGD obserwuje się zjawisko „wychowywania” organizacji do współpracy. Polega ono na inspirowaniu powstawania nowych NGO lub angażowaniu tych istniejących w realizację niewielkich wspólnych projektów. Z czasem można obserwować usamodzielnianie się tych organizacji. W czasie tego procesu zinternalizowana zostaje wiedza na temat sposobów nawiązywania współpracy z lokalnymi aktorami. Dzięki temu współpraca staje się z czasem domyślnym sposobem działania organizacji.
2. Współpraca bardzo często nawiązywana jest przy okazji organizacji imprez. Tego typu projekty nie są bardzo wymagające i zazwyczaj spotykają się z zainteresowaniem mieszkańców. Dobrze nadają się one do inicjowania procesu wychowywania do współpracy, ponieważ przynoszą szybkie rezultaty i pozwalają łatwo dostrzec wartość dodaną wynikającą ze wspólnej realizacji inicjatyw.

Praktyczne propozycje rozwiązań dotyczących wdrażania podejścia LEADER

Praktyczna część warsztatów dotyczyła tworzenia kryteriów wyboru operacji, które skutecznie inicjują współpracę. Uczestnicy zgodzili się, że kryteria dotyczące współpracy muszą być różnicujące, tzn.

muszą premiować te podmioty, które rzeczywiście współpracują z lokalnymi partnerami. Innymi słowy, kryteria te nie mogą być łatwe do spełnienia, ponieważ symulowanie współpracy kompromituje idee stojące za podejściem LEADER.

Wypracowano następujące wskazówki dla LGD, które chcą stosować kryteria dotyczące współpracy:

1. Zadania partnerów nie mogą być opisane tylko w listach intencyjnych, ale powinny być wskazane we wnioskach o wybór operacji.
2. We wnioskach należy przypisać realne zadania każdemu z partnerów.
3. Do zadań powinien być przypisany budżet, tzn. środki na realizację zadań powinny być przypisane do konkretnych partnerów.
4. Punktowany aspekt wniosku powinien być współczynnik proporcji pomiędzy częściami budżetu przypisanymi do poszczególnych partnerów. Przykładowo: w projektach angażujących dwóch partnerów najwyższy punktowany powinien być budżet, w którym podział środków dzielony jest 50%:50%.
5. W przypadku projektów, w których jest zaangażowanych więcej niż dwóch partnerów należy oceniać proporcję budżetu partnera wiodącego i łącznego budżetu pozostałych partnerów.

W czasie dyskusji zwrócono także uwagę, że warto wykorzystać kryteria wyboru operacji do zachęcania przedsiębiorców do współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi. Punktowne powinno być udokumentowane zaangażowanie przedsiębiorców w lokalne sprawy, które poprzedzało termin ogłoszenia naboru.

Potrzeby szkoleniowe LGD zidentyfikowane w toku warsztatów.

Dyskusja w czasie warsztatów dostarczyła dowodów na to, że większość organizacji dysponuje wykwalifikowaną i doświadczoną kadrą, która jest w stanie realizować zadania związane z animowaniem lokalnej społeczności. Niemniej, dalsze podnoszenie kompetencji jest potrzebne. Uczestnicy warsztatów szczególnie zwracali uwagę na następujące kwestie z tym związane:

- Potrzeba wyjazdów studyjnych w celu poznawania dobrych praktyk,
- Organizowanie wydarzeń, w czasie których zapewnia się możliwość integracji środowiska osób pracujących przy wdrażaniu podejścia LEADER,
- Tworzenie skutecznych sposobów dzielenia się pomysłami na działania pomiędzy LGD-ami.
- Podnoszenie kompetencji w zakresie współpracy organizacji pozarządowych z sektorem prywatnym.

Z perspektywy moderatora dodam, że widoczna jest potrzeba wzmocnienia wymiany wiedzy pomiędzy środowiskiem osób pracujących w LGD, a światem naukowym. Przez ostatnie trzy lata byłem zatrudniony w międzynarodowym projekcie badawczym dotyczącym transformacji systemów żywnościowych. To tematy bliskie LGD-om, które często działają na rzecz rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności. W tych działaniach powinny być uwzględniane najnowsze rozwiązania w tym zakresie opracowywane i stosowane przez naukowców, np. postulat tworzenia rad żywnościowych czy praca z wykorzystaniem podejścia Living Lab. Postulowana przez LGD-y wymiana dobrych praktyk jest potrzebna, ale związane jest z nią ryzyko zamknięcia się w ograniczonym i dezaktualizującym się zbiorze pomysłów na działania. Współpraca z naukowcami, w tym zwłaszcza z młodymi naukowcami, pomagałaby odświeżać idee i wdrażać nowatorskie działania.

Innym znanym mi przykładem, w którym transfer wiedzy do LGD nie przebiegł optymalnie są gospodarstwa opiekuńcze. Kwestia ta była omawiana w czasie warsztatów. Jedynie nieliczne LGD skorzystały z możliwości uwzględnienia gospodarstw opiekuńczych w swoich strategiach. Wynikało to z braku wiedzy o tym rozwiązaniu i działań szkoleniowo-informacyjnych, które mogły zmienić ten stan rzeczy. Nie stworzono także odpowiedniego otoczenia prawnego do wdrażania tej inicjatywy.

Lokalne Grupy Działania dzięki korzystaniu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego mogą włączać się w proces deinstytucjonalizacji usług społecznych. Zaangażowanie to może znacznie wykraczać poza wspieranie procesu tworzenia gospodarstw opiekuńczych. Na razie potencjał do współpracy z aktorami publicznymi w tym zakresie jest dość niski. Potrzebne jest pilne podniesienie wiedzy w zakresie funkcjonowania pomocy społecznej, usług społecznych, rozwiązywania problemów społecznych. Co istotne, celem nie jest tutaj przekształcenie LGD-ów w podmioty świadczące usługi społeczne. Ich rola powinna polegać raczej na budowaniu powiązań pomiędzy różnymi aktorami. Przykładowo, LGD nie musi prowadzić gospodarstwa opiekuńczego. Może jednak ułatwić ośrodkowi pomocy społecznej znalezienie odpowiednich do tego osób lub organizacji oraz pośredniczyć w przekazaniu środków na ten cel. Skuteczne działanie w tym zakresie wymaga jednak w wielu przypadkach podniesienia kompetencji w zakresie usług społecznych. Dzięki temu LGD-y mogłyby w istotny sposób przyczynić się do zwiększenia efektywności procesu deinstytucjonalizacji na obszarach wiejskich.

Dodatkowe informacje

Na podstawie propozycji zgłaszanych w obu grupach warsztatowych sformułowano 10 wskazówek dla przedstawicieli LGD, którzy chcą skutecznie animować społeczność lokalną do współpracy:

1. Bądź liderem – podpowiadaj rozwiązania, rzucaj pomysły, inspiruj.
2. Bądź otwarty na idee mieszkańców – wspieraj kiełkujące pomysły i motywuj do ich rozwijania.
3. Organizuj wyjazdy studyjne – ułatwiał lokalnym partnerom poznawanie dobrych praktyk.
4. Promuj lokalne inicjatywy – pomagaj przełamać obawy przed „chwaleniem się”.
5. Realizuj wspólne projekty z lokalnymi organizacjami.
6. Organizuj spotkania integrująco-motywacyjne dla liderów organizacji pozarządowych.
7. Wspieraj lokalnych aktorów w definiowaniu wspólnych celów i identyfikowaniu problemów, które można wspólnie rozwiązać.
8. Podnoś swoje kompetencje, poszukuj nowych metod pracy.
9. Zachęcaj gminy do współpracy z NGO – wykorzystuj argument, że taka współpraca w ramach LEADER-a nie tylko daje wartość dodaną, ale także całkiem wymierne korzyści.
10. W ramach wdrażania LSR realizuj projekty grantowe – one naprawdę pomagają uczyć lokalne NGO do współpracy.

Na koniec chciałbym ponownie zwrócić uwagę na najistotniejsze, moim zdaniem, wnioski płynące z dyskusji w czasie warsztatów:

1. Potrzebne jest usprawnienie transferu wiedzy pomiędzy nauką a środowiskiem LEADERA.
2. Warto podnosić kompetencje przedstawicieli LGD w zakresie współpracy z sektorem prywatnym
3. Rekomenduje się wsparcie szkoleniowe i doradcze dla LGD, które ułatwi im angażowanie się w proces deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz realizację projektów w ramach EFS.
4. Należy zachęcać LGD do tworzenia kryteriów wyboru premiujących realną współpracę w ramach realizacji operacji.
5. Trzeba usprawnić system monitorowania LEADER-a, tak żeby lepiej wychwytywał efekty działań animacyjnych realizowanych przy okazji wdrażania LSR-ów.